

א. המטבע של אמירת על הנסים שכוונתו היא בתכנת של שני המועדים : חנוכה ופורים. ושושנת הנוסחאות של המטבע הזה תוקפנה על החובל ביניהם. המשפט האחרון של "על הנסים" של פורים הוא תליות חזון על העץ. ובמצא שאין כאן אלא סיפור העובדא של נס פורים, ואין כאן זכר לקביעות החג לשמו של נס זה. ולא כן הוא נוסח המטבע דתוכת. דאם הי' הנוסח של מטבע חנוכה שיהא לפרים היה צריך לתפתיים ב"הדליקו נרות בחצרות קדש" אשר זה הוא סיום העובדא דנס חנוכה. ובמקום זה יש כאן הוספה על אודות קביעות החג לשמו של הנס, והמשפט האחרון של מטבע הנוסח חנוכה הוא, וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו לתודות ולחלל לשמן הגדול. ונראה דמעם השני הוה נקוץ הוא בחובל גדר חובת אמירת על הנסים בפורים מנדר חובת אמירת זו בחנוכה. דבפורים אין אמירת על הנסים חובה אלא מצד חזרת המאורע של היום כתפלה ובכרבת המון; מה שאין כן בחנוכה דמלבד חובת חזרת המאורע של היום יש עוד חיוב נוסף של הודאה על הנס, ועל כן נכלל זה גופא בנוסח דעל הנסים. דחנוכה, לתודיע דבאמירת זו מתקיימת היא חובת ההודאה. ולוח מסוימים, וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות וגו'; מה שאין כן בפורים דאין בו חובת מסוימת של הודאה, ולכן לא בא בנוסח דעל הנסים רק ענינו של המאורע. באופן דלא מצינו ענין הודאה במיוחד ובמסוים בשום קביעות זמן מלבד בחנוכה.

ב. ומחלף הדברים כך הוא: כל השרשים של הענינים שגודפנו לה לכנסת ישראל בדרך הנצח שלה נמצאים הם במעשה אבות. מעשה אבות סימן לבנים. ולדעתם של חכמים הסימן של גזירות השמך שאירעו לבנים הוא במעשה אבות של ויאבק איש עם דיעקב אבינו. וכדאי שתלכו מעון ביאר שחרי כמה מלחמות היו להם לאבות העולם בחייתם, וגם ליעקב אבינו עמד לו כמה שפלים כגון עשו ולכן, ובכללית הסימן לגזירת השמך הוא דוקא במאבק זה דויאבק איש עם. אלא דיעויין אגרת המוסר

דמבואר שם בדרכי העבודה נמצאים הם שני מיני מלחמה: מלחמה בין המדות והדעה, ובין הקדושה והטומאה. הראשונה היא מלחמה מבעית שמצינו דוגמתה גם בענינים שאין להם שום שייכות עם דרכי עבודת השם, דהמדות נמשכות אחרי הערב לשעורו, והדעה מושבת והשכונות של עתיו. אבל מלחמה בין כחות הקדושה והטומאה היא מלחמה שלא מצינו במטע דוגמתה, שכן אין בתוך המטע לא קדושה ולא טומאה. והוא הדין והיא המדות גם בכלליות כנסת ישראל. גם לכנסת ישראל בכלל יש לזו שני הסוגים של מונעים ומעכבים. יש לה עכובים מצד אומות העולם המשמשים לה מניעות בדרכה על ידי התעוררות כחות מעכבים של פיתוי והסתה של חיי שעה, דוגמת המלחמה המבעית בין המדות והדעה וצל הידוי. וכמו כן יש לה לכנסת ישראל גם מניעות ועכובים מצד אומות העולם על ידי התעוררות כחות רחניים של טומאות שאין ענינם להחיות לרוח הפזו של חיי שעה, אלא דוקא לבטל את קדושתו. גזירת השמך היא דוגמה למניעות ועכובים של חטוב השני, שדווי זה הוא ענינם של

גזירות השמך שכל עיקרם אינם באים אלא להעביר על דת, דחינו ביפול קדושתה של כנסת ישראל. וזו היא חסברתם של דברי חכמים שמיכנס של דירת השמך הוא במעשה אבות של ויאבק איש עם. מפני שאחיש הזה חרי הוא שרר של עשו. כלומר מלחמה שאין למצא דוגמתה במטע, ומפני כך מאבק זה הוא השרש למלחמתם של חכמים עם מניעות ועכובים חספים עליהם אך ורק לבטל את קדושתם. ולא עוד אלא שגם לעמידת פנסינות של גזירות השמך יש לחם לבנים סימן במעשה אבות של עובדא זו. שחרי-כך אמרו חכמים וירא כי לא יכול לו נגע בצדיקים שעתידים לצאת מטנו בדורו של שמך.

ג. ומשויכים אנתנות הקו הלאה. מכיון שבמעשה אבות של עובדא זו מצינו שלא זכה יעקב לשם ישראל כי אם לאחר הנצחון על השר חות הנאבק עמו; כמו כן גם הסימן לבנים של עובדא זו, דחינו העמידת פנסינות של גזירות השמך מתווספת היא לתואר שם ישראל אשר עליהם. סימן זה לבנים כיצד הוא מתפרש? גם בהלכות מסירות נפש מצינו מקום מיוחד לגזירות השמך, שחרי בשעה שהכונה היא להעביר על דת מפילו על ערקתא דמסאני יחרג ואל יעבור. וחרי מסירות נפש זו על ערקתא דמסאני איננה מסירות נפש על דינית ומצוותיה של תורה, דלעולם אין האיטור עצמו נעשה להפוך יותר על ידי כונתו של האנס, אלא שמסירות נפש זו באה היא על כלליות התואר של ישראל, דהעברת

ישראל מעל דתם פוגעת היא בכלליות תואר ישראל, ואין לנו עסק בזה כלל עם החומר של פרטיות העבירה.

ד. אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. מדובר ככאן על אודות בחירה ועל אודות נתינת. חג"א מחלק את שתי העובדות לשני ענינים לפי סדר הזמנים. הכחירה היא מה שנאמר. למשה בשני לחיש סיון ואתם תחיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. והנתינת היא ארבעה ימים לאחר כן בשעת אמירת אנכי. אם באנו לחתאים ענין זה להלכות מסירות נפש היה צריך לומר בלשון זה: מסירות נפש על עבירות והמאנים הדוחים פקוח נפש זו היא מסירות נפש המתחמט למתן תורה, שכן עבירות והמאנים הללו מתן תורה הם; שאני מסירות נפש של דור השמך שמכיון שהחבת המסירות נפש היא לא מצד האיטור כי אם מצד חכונה הפלילית של העברת הדת, חרי המסירות נפש היא על התואר הפלילי של יחוד שם ישראל בעמים. פולמוס של הנס הוא גזירת השמך הראשונה שפגעה בישראל. וכאן הוא החובל בין מסירות נפש דפורים ובין מסירות נפש דחנוכה. דמסירות נפש דפורים היא מסירות נפש על הנתן לנו. קיימו וקבלו; ואלו מסירות נפש דחנוכה היא מסירות נפש על הבורח בנו. והואיל אשר כל מסירות נפש על דגוש רוחנית עושה את הדרגה הזו לבת-קיימא (דבר שמסר נפשמ עליו מתקיים ביום) חרי מסירות נפש של דור השמך מכניס את התואר הישוארליות לסוד הקיימות. וכאן הנענו למשך דבר של הסימן לבנים בענין זה. כי כשם שבמעשה אבות לא בא התואר ישראל כי אם לאחר הנצחון על שרר של עשו, כמו כן אצל חכמים נעשה הוא התואר הזה לבת-קיימא לאחר העמידת פנסינות של גזירות השמך.